

ШВИДКОПЛИННІСТЬ І НОВИЗНА МАЙБУТНЬОГО (Науковими шляхами океанського життя)

Ми організуємо нове суспільство. Не суспільство ледь змінене. Не нову версію сьогодняшнього «більше, ніж життя» суспільства. А зовсім нове суспільство.

Ця проста думка дотепер не стала надбанням нашої свідомості. Однак, якщо ми не усвідомлюємо це, то руйнуватимемо самих себе у намаганнях боротися із завтрашнім днем.

Будь-яка революція руйнує основні суспільні інститути і його владні структури. Це у явному вигляді відбувається в усіх високорозвинених країнах.

Великі міста паралізовано страйками, величезними аваріями й порушеннями громадського порядку. Міжнародні альянси руйнуються. Фінансові та політичні лідери відчувають таємний страх, проте не перед комуністичними чи іншими революціонерами, які погрожують їм поваленням, а від того, що звична система перстає бути стабільною і уходить з-під контролю.

Усе це є безсумнівні факти хвороби соціальної структури, яка уже не може функціонувати по-старому. Наше суспільство зазнає муки революційних змін. В 20-30-х роках комуністи використали кліше «загальна криза капіталізму». Сьогодні ясно, що вони надто вузько дивились. Те, що відбувається, – не просто криза капіталізму, а криза усіх індустріальних суспільств, незалежно від політичних форм. Водночас ми переживаємо революцію молодості, сексуальну революцію, расову революцію, колоніальну революцію, економічну революцію й дуже швидко технологічну революцію, яка йде глибоко. Тому цілком можна мовити, що ми перебуваємо в епіцентрі надіндустріальної революції.

Необхідно мати якусь уяву, аби протистояти революції, адже вона не розвивається суворо за прямою. Вона закручує спіраль змін, рухається ривками, іноді повертаючись назад. Вона набуває форми квантованих ривків і діалектичної єдності протилежностей. **І лише виходячи з тези, що ми рухаємся у напрямку зовсім нової стадії екотехнологічного розвитку – понадіндустріальної стадії, – ми зможемо зрозуміти наш час. Тільки припускаючи революційні зміни, зможемо розкріпостити нашу свідомість й спробувати вирішити завдання, які ставить перед нами майбутнє.**

Революція має на увазі новизну. Вона наповнює новизною життя численної кількості людей, протиставляючи їх незнайомим інститутам і новим ситуаціям. Досягаючи самої глибини нашого особистого життя, швидкі й величезні зміни торкнуться традиційних родинних структур і сексуальних настанов. Вони розібіють уцент звичні взаємовідносини між молоддю і старшим поколінням. Вони скинуть наші традиційні цінності – гроші та успіх. Вони змінять роботу, гру і освіту до непізнаваності.

Проте при цьому усе буде зроблено в рамках захоплюючого, елегантного і водночас лякаючого наукового прогресу.

Якщо швидкоплинність є одним ключем до розуміння нового суспільства, то «новизна» є другим ключем. Майбутнє розгортатиметься як нескінченна послідовність химерних подій, сенсаційних відкриттів, неймовірних конфліктів й зовсім нових протиріч. Це означає, що багато членів надіндустріального суспільства ніколи не відчують себе у «своїй тарілці» в майбутньому.

Уявивши собі мандрівника, який залишається чужим в чужій країні, який тільки її відчув і пристосувався до її нравів, проте уже має рухатися далі, в іншу чужу країну, ми можемо зрозуміти відчуття людини майбутнього.

Надіндустріальна революція може знищити голод, хвороби, неосвіченість та насилля. Більш того, всупереч песимистичним прогнозам прямолінійних мислителів, надіндустріалізм не обмежуватиме людину, не вимагатиме від неї суворої та болісної одноманітності. Навпаки, він відкриє масу нових можливостей для персонального зростання, пригод і насолоджень. Він буде різнокольоровим і дивовижно відкритим для індивідуальності. Проблемою кожної людини буде не проблема виживання за умов жорсткого режиму та стандартизації, а, як ми бачили, проблема виживання за умов повної свободи.

Доки людина не усвідомить це, вона ніколи не зможе пристосуватися до повного новизни оточення. Жити в більш або менш знайомому оточенні, навіть у все більш і більш прискореному темпі, – не те ж саме, що жити в незнайомій, дивній та безпрецедентній атмосфері. Визволені сили новизни поставлять людину в умови незвичні й непередбачувані. **Виникає проблема адаптації на новому і досить ризикованому рівні. Швидкоплинність і новизна – це вибухонебезпечна суміш.**

На думку доктора Ф.Н.Спайса, керівника Морської фізичної лабораторії Інституту океанографії Скріппса, – «У найближчі 50 років людина піде до моря і у море, освоїть його і експлуатуватиме його як інтегральну частину нашої планети: для відпочинку, як джерело мінералів, їжі, для зберігання відходів, з воєнною метою й для транспортування перевезень і, через зростання населення Землі, як реальний життєвий простір».

Понад дві третини поверхні планети покрито океанами, й лише 5% морської території добре вивчено. Цей підводний світ є багатим на нафту, газ, вугілля, алмази, сірку, кобальт, уран, олово, фосфати і решту мінералів. Він багатий на рибу та інші живі організми.

Це величезне багатство буде завойоване й розпочне експлуатуватися в приголомшливих масштабах. Сьогодні тільки в США більше 600 компаній, включаючи такі гіганти, як «Стандарт Ойл» та «Юніон Карбід», уже внутрішнє готові до серйозного суперництва за море.

Це змагання буде посилюватися рік від року, спричиняючи далеко ідучий вплив на саме суспільство. Хто володіє дном океана і морським життям його мешканців? Коли гірничопереробні підприємства на дні океану стануть економічно вигідними, можемо очікувати порушення балансу ресурсів між різними країнами.

Японія уже добуває 10 млн.т вугілля кожен рік з підводних шахт; Малазія, Індонезія і Таїланд – олово з океану. Через деякий час можуть розпочатися війни між країнами за окремі ділянки дна океану. Змінюється також темп індустріалізації країн, які досі вважались бідними на ресурси.

З технологічного погляду, нові індустрії будуть переорієнтоватися на переробку продуктів океану. Окремі галузі спеціалізуюватимуться на виробництві складної та дорогої техніки для роботи за умов моря: глибоководні дослідницькі кораблі, рятувальні підводні човни, електронні «пастухи» «рибних стад» і тому подібне. Темп морального старіння устаткування і технологій у цих галузях буде дуже швидким. Конкуренція стимулюватиме будь-які прискорюючі впровадження.

До нашої мови швидко проникають нові слова. Термін «аквасільгоспкультура» (наукове розведення джерел морської їжі) посяде своє місце поруч із словом «сільськогосподарський». Саме слово «вода», що має цілком певні символічні та емоційні асоціації, набуває зовсім додаткові відтінки. Разом із новим словником прийдуть нові символи у поезію, живопис, кіно й решту мистецтв. Образи форм океанського життя знайдуть своє втілення у графічних та індустріальних проектах.

Віяння моди відобразатимуть наш інтерес до океану. З'явиться новий текстиль, нові пластики й інші новітні матеріали. Будуть знайдені нові ліки для лікування хвороб чи для підвищення імунітету.

Що особливо важливо, збільшення використання морських продуктів викличе зміну раціона харчування мільйонів людей, що само по собі несе багато незнаного.

Що відбудеться з життєвою енергією людей, з їхнім честолобством, не мовлячи про їхні біохімії, з середнім зростом й вагою, швидкістю їхньої мутації, тривалістю їхнього життя, їхніми типовими хворобами, навіть їхніми психологічними реакціями, коли суспільство змістить акцент з використання сільгосппродуктів на використання аквапродуктів?

Морські відкриття можуть принести із собою дух першовідкривачів – образ життя, який обіцяє неймовірні пригоди, швидке багатство і славу. Пізніше, коли людина розпочне колонізувати континентальні шельфи і, мабуть, навіть більш глибокі місця, за інженерами слідом підуть переселенці, які побудують штучні міста під водою – робітничі, наукові, медичні та ігрові міста з лікарнями, готелями й житловими будинками.

Всі ці досягнення майбутнього вбачаються ще надто далекими і неправдоподібними, проте, аби зрозуміти наскільки це майбутнє є близько, досить згадати доктора Уолтера Робба, вченого з «Дженерал Електрик», який уже тримає живого хом'яка під водою у коробці, що насправді є штучними зябрами. Вона складається з синтетичних мембран, які витягають повітря з оточуючої води і перешкоджають проникненню її усередину. Ці мембрани сформовані знизу, зверху і двох боків коробки з піддослідною твариною. Без «зябер» тварина задихнеться, а з ними вона здатна дихати під водою.

Уся минула науково-фантастична література про людину із вмонтованими штучними зябрами не так вже і наївна, і не так вже вигадані усі ті проблеми, які вона поставила. Ми можемо виховати спеціалістів для робіт у океані, чоловіків та жінок, які не тільки морально, а й фізично будуть готові для таких підводних робіт, ігор, кохання і сексу. Проте, навіть якщо ми не будемо спинятися на подібних радикальних проектах, вельми ймовірно, що освоєння океану створить не лише нові професії, а й нові стилі життя, нові морські субкультури тощо.

Необхідно тільки не мріяти про далеке і нереальне, а зуміти розпізнати нове оточення, яке неминуче змінить життя, роботу, сприйняття світу, принесе нові сенсації, нові фарби і форми, нові способи мислення та нові почуття.

Таке вторгнення у море – лише одна із взаємозв'язаних науково-технічних тенденцій, які сьогодні бурхливо розвиваються. Усі вони, безумовно, наповнені новими соціальними та психологічними формами.